

UBI – UNION BRASILIAN pro INTERLINGUA
União Brasileira pró Interlúngua
www.interlingua.org.br; presidente@interlingua.org.br
Legendas Folkloric Amazonic – trad.: R. de Castro

Trad.: Ramiro B. de Castro

Legendas

Folkloric

Amazonic

Traducciones de contos legendari popular

Obra original em portuguê
Brasília-DF, 2018.
1ª Edição, Edições UBI
Apoio: Interfundo
ISBN 85-85453- ??

Legendas Folkloric Amazonic

Introduction:

Tote legendas de qualcunque populo in nostre planeta merita consideration, respecto e studio. Il existe legendas african, europeee, asiatic, slave, russe, germanic, scandinave, american, inuit, australian, etc.

Isto es lo que le scientia – Anthropologia – insenia a nos ! Le gruppos human, su relationes sociocultural, le differentias e similaritates, etc.

Legendas son contos popular que sempre ha un motivation moral o cultural. In tote societates, inclusive le moderne communitates postindustrialisate ha o haveva contos legendari.

Io pensa que le immortal Hans Christian Andersen es le plus famose scriptor international (ille nasceva in Danmark) qui registrava le contos e legendas nordic de su pais. Anque le famose Fratres Grimm in Germania. Illes registrava iste legendas per scripto.

In Americas, le etnocidio del tribos indigene, primo le aztecas, toltecas, mayas, incas, etc ... e postea in tote tribos nordamerican, centroamerican (karaibas) e sudamerican quando le arrivata del europeos in seculo XV e XVI.

Le hereditage legendari es sempre transmittite oralmente de generation vetule a generation plus nove. Le false orgulio de nostre civilisation occidental technologic ride de iste contos considerate “infantil e antiscientific”. Il occorre que illos son maniera de acclaramento e explication acceptable pro le gruppos cultural local e multe vices il ha fundos de vertate in illos.

Alora io spera que iste contos popular place a vos. Fonte principal es Wikipedia in portugese.

Le Traductor.

1) VICTORIA REGIA:

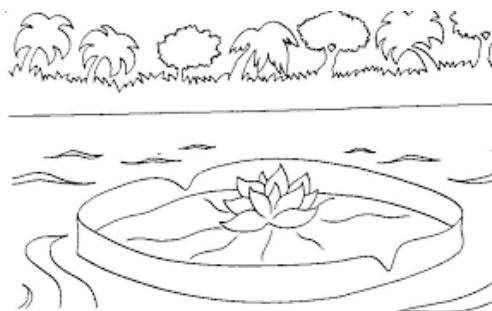
Naya era un indigenetta qui pensava le luna serea un juveno de argento e que, si illa se maritarea con ille certo haberea stellas como filios.

Tote le noctes Naya intendeva tocar o prender le luna, sin successo. Certe vice, como de costume, illa iva al lago e videva le luna speculante sur le aquas, a causa del reflexo plenilunar.

Sin pensar un momento, illa se lanceava verso le aquas usque disappear integremente.

Yaci (le deessa lunar) toto observava e era toccate in su corde misericordiose del aventura de Naya. Dunque, illa decideva transformar la a un grande planta aquatic – le Victoria Regia.

- *Victoria Regia es un planta amazonic aquatic. Su enorme folios son circular e pote attinger usque 2 m (duo metros) de longor. Su flor appare de nocte sub colores blanc o rosee. Su nomine scientific es Victoria Amazonica.*

2) **MANI**

In le tribo regnava tristessa e timor. Le **“tuxaua”** (chef indigene) pensava e meditava bastante. Ille pensava occider su proprie filia, qui estraniemente nasceva con pelle blanc e oculos grande.... Ille imaginava que isto era un punition inviate per le deos.

Ille se dormiva intranquille e soniava..... In su sonio appareva un homine blanc qui le informava que su filia, de facto, non era un malediction e al contrario, un benediction inviate per le deo – Tupan.

Totes se surpredeva quando, post pauc dies, le infante rapido comenciava ambular e parlar Le tribo integre estraniava iste facto, ma le indigenes restava felice a causa de **Mani** – iste era su nomine.

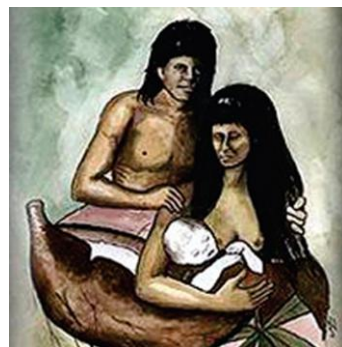
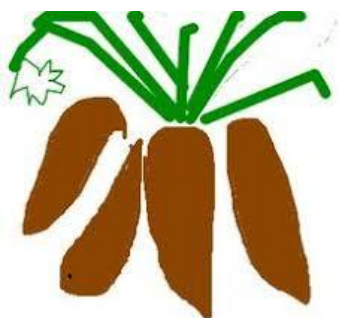
Mani cresceva rapidamente e era multe considerate per totes in le tribo.

Ante que le infante completarea 7 (septe) annos, illa subito deveniva mal de sanitate. Su stato cata vice plus non era bon e a causa de un maladia mysteriose e complicationes, illa moriva.

In le tribo tote deveniva sin sperantias ... Le chef tribal ordinava sepultar su corpore in le proprie **“taba”** (village) e illes faceva le interramento de iste maniera. Tote le dies, le matre de Mani visitava su sepultura, plorava e nettava le loco per aqua pur del **“igarapé”** (rivieretto).

Post alcun septimanas appareva un planta incognite sur le tumulo de Mani. Le planta cresceva e floresceva presso le **“oca”** (casa). In le dies sequente le solo cracava e le radices del vegetal appareva. Le indigenes lo recoltava, lavava e scaliava lo. Alora, illes constatava que le radices era blanc assi como le pelle de Mani.

De iste momento illes appellava le radices **“manioc”** (casa de Mani), e **“maniva”** (capillos de Mani) pro su folios. Assi appareva le manioc.... Nomine scientific es *Manihot esculenta*.

3) YARA

In le tribo existeva un indigenetta multo belle, cuje nomine era Yara. Certe vice illa ambulava, como de costume, al latere del fluvio. Illa era tanto enthusiasmate qui entrava verso le foreste e illac se perdeva

Illa decideva dormir ibi, in aquelle obscuritate, sub le arbores. Post alcun tempore appareva un belle juveno. Tosto illes se innamorava le un del altere. Quando le aurora arrivava le juvene homine tosto sortiva.

Iste incontris se repeteva durante multe tempore. Certe die, le juveno indigene decideva maritar se con illa, Yara. Pro recognoscer su amata ille pintava su facie per tinta del fructo **“genipapo”** (*nomine scientific: genipa americana*). Le matino sequente pro surprisa de ambes, ille discoperiva que, in veritate, Yara era su proprie soror !!

Yara plorava multo e fugiva verso le aquas del fluvio e dunque illa moriva. Le juveno deveniva sin sperantias ... Ille decideva fugir al luna. Pro attinger le luna ille faceva un archo vermente potente e se lanciava como un sagita volante

On dice que le maculas sur le superficie lunar son le picturas del facie del aquelle indigene. Yara, usque hodie, canta su triste storia per medio del “sibilos” del sirenas fluvial

4) UIRAPURU (*Cyphorhinus arada*)

Le canto del parve ave sonava crystallinamente. Illo cantava meravigliosamente sur le arbores e saltava de un branca al altere.

Le Uirapuru es un ave verde e cauda rubie. Su canto domina tote le foreste. Le altere aves resta silentiose pro audir su dulce canto.

Tempore antea illo non cantava; era un ave mute e lente. Le altere aves, allora, derideva de su mutessa.

Certe die, Uirapuru plorava tristemente e su lacrimas cadeva sur le folios del arbores. Le lacrimas deveniva a bellissime guttas de sonos musical. Desde aquelle die, Uirapuru comenciava a cantar. Su prime concerto durava dece minutas.

Post le canto ille volava e tote le parve aves anque lo accompagniava. Subito un sagita appareva e lo attingeva. Illo ja cadeva morte al solo; le altere aves fugiva.

Alcun indigenos lo prendeva e lo mitteva al foco. Post illes dava su cineres como presentes a lor sposas. On dice que usque hodie illas es fidel in amor.

Mesmo hodie, quando Uirapuru canta, le aves resta in silentio pro ascoltar su canto meravigliose.

5) **BOITATÁ**

Multe tempore retro, Boitatá viveva tranquillemente in su casa. Ma como illo era troppo obscur, ille debeva aperir cata vice plus su oculos pro vider qualcosa. A causa de isto, illos deveniva enorme.

Certe die le diluvio coperiva tote le Terra. Tote le animales fugiva verso le montanias. Mesmo Boitatá abandonava su casa pro refugiar se in alto. Boitatá era un enorme serpente e illo sentiva in aquelle momento un terribile fame. Il non habeva altere solution ... illo occideva e mangiava le animales. Cata vice plus durante le nocte su oculos se illuminava plus.

Le deo Tupan decideva punir iste serpente maligne. Ille ordinava que Boitatá ambularea intra le foreste durante tote su vita. Su mission era proteger le vegetales contra foco e destruction.

On dice que si uno lo incontra deveni malade o mori de pavor. Si le persona stoppa e remane a oculos claudite alora Boitatá passa sin periculo.

Ma si uno tenta curren o fugir, alora isto sera mortal, proque Boitatá le persecutera usque occider le victima inclusive incendiante su corpore.

BOITATÁ

6) **CURUPIRA:**

Certe vice un taliator era in le foreste. Ille decideva taliar un arbore grande e alte. Alora assi ille lo faceva.

In iste momento, ille videva multe papagais e araras volante (*Amazona* e *Ara Chloropterus*) Postea ille audiva un crito altissime que ecoava in tote foreste.

Il se faceva silentio ! A su fronte appareva un ser estranie qui ille jammais habeva vidite e le diceva:

- *“Io es Curupira !. Si tu vole taliar ligno, pote prender lo, ma non hacha arbores sin besonio, proque si tu lo face io va punir te...”*

- lo besonia taliar iste arbore pro construir un cabana, respondeva le taliator.

- *“Si, ma si tu taliar un sol arbore plus que necessari, io va punir te....”*

Isto ille diceva e sortiva fulminante como un radio insimul con su belle aves e montate sur javali (porco salvage: *Tayassu pecari*). A su mano ille portava un ungulao de tortucaLe taliator anque percipева que illo habeva le pedes inverse in su corpore. Ille batteva sur le arbores pro constatar si illos era firme o no

Le taliator retornava a su village e contava iste storia. Usque hodie, multe personas crede in aquelle ser de capillos rubie, pedes inverse e cuje mission es proteger le arbores forestal. On anque dice si qualcuno intende sequer su passos se perdera in le foreste

7) GUARANÁ:

Tempores retro, in le tribo “Maués” nasceva filio del “cacique” (chef indigene) e ille era belle, san, forte e intelligente. Ancora juvene ille solveva grande problemas e adjutava a totes.

A causa de isto, Jurupari, le spirito maligne, habeva invidia e planava atacar le.

Certe die, le juveno decideva prender fructas presso le arbores in le “taba” (village indigene). Durante que ille montava le arbores, Jurupari se transformava a un serpente e rapidamente le piccava. Le juveno, dunque, ja cadeva morte...

Tote le tribo plorava e lamentava le morte del bon indigene. A iste momento, le deo Tupan sentiva pietate del facto e per medio de un tonitro ordinava al matre del juveno que interrarea su corpore specialmente su oculos aparte.

Su matre obediva e post alcun tempore appareva un arbore cuje fructo era simile al oculos de su filio – le “guaraná”.

- *Le parola guaraná veni del tupi o ñeengatu, idioma brasilian. In iste lingua illo es originalmente pronunciate “wara na” (uara na). Guaraná es un parve fructo rubie, que se usa como refrigerante o medicamento. Su nomine scientific es “Paullinia Cupania”.*

8) CAIPORA o CAAPORA:

Un vice un chassator iva a foreste. Ille portava tabaco e flammiferos. Per mal fortuna ille succedeva chassar nulle animal e restava triste. Appareva Caipora e le demandava:

- *“Esque tu ha foco o fumo ?*
- *Si, io los ha.*
- *Alora, da me los, e in cambio, io va dar te bon chassas.”*

Illes faceva le accordo e assi occorreva. Le chassator prendeva multe animales in le foreste.

Le tempore passava Le mesme chassator iva novemente verso le foreste. De iste vice, ille habeva grande infortuna. Subito ille audiva un rido sarcastic. Appareva Caipora e le questionava:

- *“Esque tu ha fumo o tabaco ?*
- *No, ille respondeva.*
- *Esque ni al minus foco ? (flammiferos)*
- *No, ma si tu me adjutarea, io te promitte portar multe flammiferos e cigarrettas.”*

Le Caipora acceptava le accordo e le chassator sortiva plen de animales ... tamen non habeva plus retornate a foreste jammais...

Caipora deveniva furiose e persecuteva le chassator. Ille succedeva devenir invisibile e le vita del chassator se perturbava e confusionava pro sempre.....

9) **BOIUNA e COBRA NORATO:**

Boiuna e Norato era filios de un vetule indigena “tapuia”. Illes era gemine e nasceva sub forma de duo serpentes Ya que il non era possibile viver sur le solo, su matre los lanceava verso le aquas del fluvios....

Illac illes cresceva san e forte. Norato era bon durante que su soror Boiuna era mal. Norato salvava personas de naufragios e adjutava le piscatores a luctar contra animales silvestre.

Ille visitava su matre frequentemente. Pro facer lo ille attendeva le nocte e se transformava in un ser human. Ante que le die appareva ille retornava al fluvio e deveniva serpente de nove.

Boiuna, ao contrario, era maligne e nunquam visitava su matre. In vertate illo era tanto malignesc que Norato “la” occideva.

Un vice per anno, Norato habeva le opportunitate de disfacer le incanto magic. Uno deberea attender usque que illo dormi e mitterea qualche guttas de lacte materno in le bocca del serpente e taliarea le capite per un cultello virgine e dunque le serpente serea morte pro sempre.

Un soldato coragiose faceva isto e anque incendiava le serpente. Assi Norato viveva multe annos al urbe amazonic Cameté. On anque raconta que al urbe Óbidos, existe un grande serpente interrata sub le solo, alora quando le terra treme on dice que es Boiuna que se agita.

10) POTIRA:

Ante multe tempore un copula indigene viveva felice a margines fluvial. Illes era de un tribo pacific. Itajibá era le nomine del marito e Potira, su sposa. Itajibá significa “bracio forte” e vermente ille era un guerrero coragiose, san e forte.

Potira significa “flor”. Illa era belle e juvene. Illes viveva in pace usque quando occorreva un guerra contra tribo vicin. Pro su infelicitate, Itajibá debeva partir pro luctar e dunque salutava su sposa e la diceva “adeo”.

Tamen illa non plorava. Illa observava su marito entrar in un barca usque disapparer lontan sur le fluvio. Le dies passava rapidamente multe guerreros retornava e quando le guerra finiva Itajibá non reveniva.

Tote le dies Potira iva al “igarapés”, plorava sin resultatos. Un die on la diceva que ille non plus retornarea a causa que ille haveva morite. Durante annos, Potira lamentava iste factio.

Un vespere illa iva, como costumariamente, pro le fluviettos e memorava su marito ma le dolor era tanto forte que illa subitemente moriva.

Le tristessa de iste copula convinceva le deo Tupan, que pro memorar su tormentos decideva transformar le lacrimas de Potira in parve petras, pur e brillante – le diamantes ! Iste es le motivo que le diamantes es trovate sempre presso le fluvios.

11) BOTO: (*Platanistoidea o Sotalia fluviatilis*)

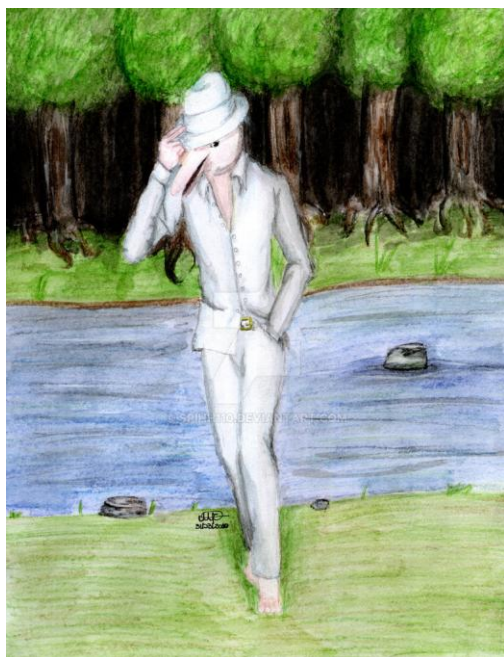
Boto o “Uawira” nasceva como filio de un copula de delphinos. Ille amava ambular se per le margines fluvial. A vices ille videva un festa e volerea multo participar.

Ille iva a Yara (deessa del aquas) peter pro transformar lo in ser human tote le noctes. Assi occorreva, totevia Yara le adverteva:

- *“Face attention que tu metamorphose va durar sempre usque medie nocte. A iste hora, curre verso le aquas e retorna.”*

Boto acceptava iste condition. Quando ille audiva musicas, dansas e agitation nocturne al salon ille se transformava a un juveno e entrava in le festa.

Un die, ille audiva un festa e deveniva un belle juveno vestite de color blanc. Ille anque habeva un cappello e dansava con belle feminas. Ille oblidava le horas e subitemente le horologio registrava medie nocte Alora tote personas sentiva un odor forte de pisce in le salon. Boto rapidamente diceva adeo e curreva verso le “igarapés” quando retornava a su forma original de delphino. On dice que ille pote incantar feminas e haber relationes sexual con illas e le filio sera filio del Boto.....

12) LE IKAMIABAS (o Le Amazonas):

Multe annos retro, un tribo decideva viver sole sin le adjuta del homines. Illas fundava un “ocara” (casa grande indigene e anque un placia central circular) e formava le tribo del Amazonas o Ikamiabas, le feminas guerrer.

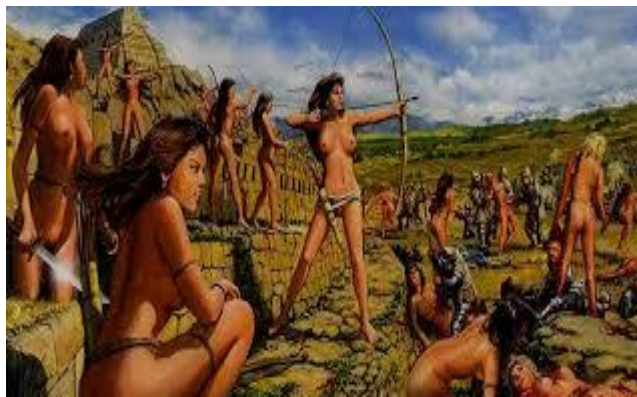
Un vice cata anno, le icamiabas recipeva le visita del indigenes “guaracis” que faceva le rolo de “maritos” pro solmente un nocte.

Le sacerdotessa tribal conduceva le cerimonia, sub le brillo lunar. Le matino sequente, le visitantes partiva. Se passava tempore e caso le bebe serea homine ille era livrate a su patres al tribo vicin. Si illa serea femina restava con le Icamias.

Multe altere tribous intende va conquerir le Amazonas sin successo, dunque illas usava su armas perfectemente.

Secundo le Icamias qui las protege es “Yaci” (le luna). Pro regratiar iste protection illas sculpeva parve petras in diversos designos e formatos e los lanceava sur aquas fluvial, quando es plenilunio pro honorar deessa Yaci.

Iste parve petras verde es cognocite como “Muiraquitans” e on dice que illo attrahe bon fortuna pro sempre.

13) MATINTA PERERA:

Conforme le tradition indigene, Matinta perera es un vetula fetichista qui se transforma a un ave nigre durante le nocte e canta su canto funebre sur le casa.

Quando le habitante domestic non plus supporta su canto terribile que ha fama de mal fortuna illo pete tabaco o cigarettas

Le die sequente il es certo que un vetula va al porta del casa pro prender le tabaco E si uno no la da, su vita es pro sempre maldicite per medio de confusiones, perturbationes mental, etc.

Quando le vetula ja es preste a morir illa dice: “Qui vole ? qui vole ??” Alora multe pensa que isto se tracta de fortuna, monetas, etc..... Qui responde: “lo vole”, si es feminas ambitiose le incantamento e fetiche toto passa pro illa qui deveni le “nove” Matinta !!

14) AÇAÍ: (Euterpe Oleracea)

Quando le indigenes Tupinambás ancora habitava le margine del terra ubi hodie es grande urbe – Belém – multe seculos retro, le cacique (chef) Itaki affrontava grande difficultates pro alimentar su populo a causa que existeva superpopulation..... Ille dunque lanceava un decreto cruel :

-Tote matres deberea sacrificar (occider) su proprie filios, como maniera pro diminuir iste problema “demographic”.

Su proprie filia appellate – laça (iassa) – deveniva desperate a causa que illa anque deberea occider su filia.

Illa restava in le ocara (grande casa tribal) e precava al deo Tupan pro haber un alternativa, un altere maniera pro non plus sacrificar le infantes del tribo.

Un nocte plenilunar illa audiva un voce infantil e vadeva verso “igarapés” (rivierettos) e ibi dormiva sub un alte arbore palmiero. Quando le chef Itaki veniva le die sequente su filia restava morte, tamen con grande sorriso e oculos verso le alto del arbore. Ille percipeva que existeva un parve e nigre fructo. Ille ordinava recoltar los, lavar los e extraheva succo.

Illes dava al fructo le nomine – AÇAÍ – le nomine al contrario de su filia ! Desde iste die le chef Itaki alimentava tote su populo e suspendeva tosto le decreto del sacrificios a causa del grande fame tribal.

